

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNE ODVJETNICE
ELEANOR SHARPSTON
od 19. prosinca 2018.¹

Predmet C-431/17

**Monachos Eirinaios, kata kosmon Antonios Giakoumakis tou Emmanouil
protiv
Dikigorikos Syllogos Athinon**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Symvoulio tis Epikrateias (Državno vijeće, Grčka))

„Direktiva 98/5/EZ – Članak 3. – Članak 6. – Upis monaha kao odvjetnika u državi članici različitoj od one u kojoj je stečena stručna kvalifikacija – Nacionalna pravila koja se protive upisu”

1. Može li čovjek služiti dvojici gospodara? Kada je jedan od tih gospodara Bog, kršćanin može pronaći vodstvo u evanđeljima: „Nitko ne može služiti dvojici gospodara. Ili će jednoga mrziti, a drugoga ljubiti; ili će uz jednoga prijanjati, a drugoga prezirati. Ne možete služiti Bogu i bogatstvu“². (Bespriječna pravna debata između Isusa Nazarećanina i odvjetnika sačuvana u prispodobu o dobrom Samaritancu jasno pokazuje da je, međutim, potpuno moguće služiti Bogu i biti pripadnik pravne profesije³.) Ako se monah želi upisati kao odvjetnik u odvjetničku komoru države članice različite od one u kojoj je stekao stručnu kvalifikaciju i tako služiti i pravdi i Bogu, također je potrebno uzeti u obzir Direktivu 98/5/EZ⁴.

2. Zahtjevom za prethodnu odluku Symvoulio tis Epikrateias (Državno vijeće, Grčka; u daljnjem tekstu: sud koji je uputio zahtjev) pita je li u skladu s Direktivom 98/5 odbijanje nadležnih tijela da upišu Monachosa Eirinaiosa⁵, monaha u manastiru u Grčkoj, kao odvjetnika koji obavlja djelatnost sa stručnom kvalifikacijom iz matične države, s obrazloženjem da sukladno odredbama nacionalnog prava jednostavno nije moguć upis monaha u imenike odvjetničkih komora. Time se postavlja pitanje kako uskladiti odredbe Direktive 98/5 o *upisu* odvjetnika koji obavljaju djelatnost sa stručnom kvalifikacijom iz matične države, kojima se uvode obveze, s pravilima *odvjetničkog kodeksa* koja se primjenjuju na te odvjetnike i koja ostavljaju državama članicama široku diskrecijsku ovlast. Sud treba osigurati dosljednost i kohezivnost u tumačenju direktive.

1 Izvorni jezik: engleski

2 „Ο δε ς δύναται δυσ κυρίως δουλεύειν γ ρ τὸν να μισήσει κα τὸν τερον γαπήσει, νὸς νθέξεται κα το τέρου καταφρονήσει. Ο δύνασθε Θε δουλεύειν κα μαμων ”, Matej, 6,24.

3 Luka, 10,25 – 37

4 Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 1998. o olakšavanju stalnog obavljanja odvjetničke djelatnosti u državi članici različitoj od one u kojoj je stečena kvalifikacija (SL 1998., L 77., str. 36.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 9., str. 65.), posljednji put izmijenjena Direktivom Vijeća 2013/25/EU od 13. svibnja 2013. o prilagodavanju određenih direktiva u području prava poslovnog nastana i slobode pružanja usluga zbog pristupanja Republike Hrvatske (SL 2013., L 158, str. 368.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 14., str. 97.).

5 Uobičajeni prijevod „Monachos Eirinaiosa” na engleski, izvorni jezik ovog mišljenja, bio bi „brat Eirinaios”. Međutim, kako bih izbjegla različite percepcije i konotacije koje bi se mogle pojaviti u različitim jezičnim verzijama, u ovom mišljenju ću zadržati pojam „Monachos” (monah).

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 98/5

3. Uvodna izjava 1. Direktive 98/5 ističe važnost mogućnosti obavljanja djelatnosti u vidu samostalne ili nesamostalne djelatnosti za državljane država članica u državi članici različitoj od one u kojoj su stekli svoje stručne kvalifikacije. Uvodne izjave 2. i 3. objašnjavaju da ta direktiva pruža alternativne načine onima iz Direktive 89/48 za pristup odvjetničkoj djelatnosti u državi primateljici⁶.

4. U skladu s uvodnom izjavom 5., takvo postupanje je „opravdano na razini Zajednice ne samo zato što, u usporedbi s općim sustavom priznavanja diploma, omogućuje odvjetnicima lakše uključivanje u obavljanje djelatnosti u državi primateljici, nego i zato što se omogućavanjem odvjetnicima stalnog obavljanja odvjetničke djelatnosti u državi primateljici pod stručnim nazivom iz matične zemlje, zadovoljavaju potrebe korisnika pravnih usluga koji, zbog povećanog trgovinskog toka koji nastaje posebno iz unutarnjeg tržišta, traže pravni savjet pri obavljanju prekograničnih transakcija u kojima se preklapa međunarodno pravo, pravo Zajednice i nacionalno pravo”.

5. U uvodnoj izjavi 6. objašnjava se da je takvo postupanje također opravdano „jer samo manji broj država članica dopušta na svom državnom području obavljanje odvjetničke djelatnosti[,] osim u vidu pružanja [usluga,] pravne pomoći, od strane odvjetnika iz drugih država članica koji obavljaju odvjetničku djelatnost pod stručnim nazivima iz matične zemlje; [...] međutim, u državama članicama u kojima postoji ta mogućnost, praktični detalji koji se odnose, na primjer, na područje djelovanja i obvezu upisa kod nadležnog tijela znatno [se] razlikuju; [...] ta raznovrsnost situacija dovodi do nejednakosti i smetnji u natjecanju među odvjetnicima iz država članica i predstavlja prepreku slobodi kretanja; [...] jedino direktivom kojom se utvrđuju uvjeti obavljanja odvjetničke djelatnosti, izvan okvira pružanja pravne pomoći [usluga], od strane odvjetnika koji obavljaju djelatnost pod stručnim nazivima iz matične zemlje mogu riješiti te poteškoće i pružiti iste mogućnosti odvjetnicima i korisnicima pravnih usluga u svim državama članicama”.

6. Uvodna izjava 7. navodi da ta direktiva ne predviđa nikakva pravila u vezi s isključivo unutarnjim stanjima u državama i pri tome ne utječe na nacionalna pravila kojima se uređuju pitanja u vezi s pravnom strukom, tako da se njome ne čini ništa više od nužnog za učinkovito postizanje njezina cilja. Direktiva ne dovodi u pitanje osobito nacionalno zakonodavstvo koje uređuje pristup i obavljanje odvjetničkih djelatnosti sa stručnom kvalifikacijom korištenom u državi primateljici.

7. Uvodna izjava 8. objašnjava da se od „odvjetnika na koje se odnosi ova Direktiva zahtijeva da se upišu kod nadležnog tijela u državi primateljici kako bi to tijelo moglo osigurati da će se isti pridržavati pravila odvjetničkog kodeksa koji vrijedi u toj državi; [...] učinci tog upisa u vezi sudskih nadležnosti, te razina i vrsta sudova pred kojima odvjetnici mogu obavljati djelatnost utvrđeni [su] zakonom koji se primjenjuje na odvjetnike u državi primateljici”.

8. Uvodna izjava 9. navodi da „odvjetnici koji nisu uključeni u obavljanje djelatnosti u državi primateljici moraju obavljati djelatnost u toj državi pod stručnim nazivom iz matične zemlje, kako bi se osiguralo pravilno informiranje korisnika, te da bi se razlikovalo između tih odvjetnika i odvjetnika iz države primateljice koji obavljaju djelatnost pod nazivom korištenim u istoj”.

⁶ Direktiva Vijeća 89/48/EEZ od 21. prosinca 1988. o općem sustavu za priznavanje visokoškolskih diploma dodijeljenih po završetku stručnog obrazovanja i osposobljavanja u trajanju od najmanje tri godine (SL 1989., L 19, str. 16.), koja je stavljena izvan snage Direktivom 2005/36 Europskog parlamenta i Vijeća od 7. rujna 2005. o priznavanju stručnih kvalifikacija (SL 2005., L 255, str. 22.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 125.).

9. Članak 1. stavak 1. Direktive definira svrhu te direktive kao omogućavanje trajnog obavljanja odvjetničke djelatnosti u državi članici različitoj od one u kojoj je stečena kvalifikacija za bavljenje odvjetništvom. Članak 1. stavak 2. definira „odvjetnika” kao „svaku osobu koja je državljanin države članice i ovlaštena za obavljanje svoje stručne djelatnosti pod jednim ili više sljedećih stručnih naziva: Grčka: [...] Δικηγοροϋ [Dikigoros] [...] Cipar: Δικηγοροϋ [Dikigoros]”.

10. Člankom 2. utvrđuje se pravo svakog odvjetnika da u bilo kojoj drugoj državi članici stalno obavlja djelatnosti iz članka 5. pod stručnim nazivom iz matične zemlje.

11. U skladu s člankom 3.:

„1. Odvjetnik koji želi obavljati djelatnost u državi članici različitoj od one u kojoj je stekao stručnu kvalifikaciju upisuje se kod nadležnog tijela te države.

2. Nadležno tijelo u državi primateljici upisat će odvjetnika po predočanju potvrde kojom se potvrđuje njegov upis kod nadležnog tijela u matičnoj državi članici. Navedeno tijelo može tražiti da potvrda izdana od nadležnog tijela matične države članice ne smije biti starija od tri mjeseca u trenutku podnošenja. Navedeno tijelo će o upisu izvijestiti nadležno tijelo matične države članice upisa”.

12. U skladu s člankom 4. odvjetnik koji obavlja djelatnost u državi primateljici pod stručnim nazivom iz matične zemlje „obavljat će tu djelatnost pod tim stručnim nazivom, što se mora navesti na službenom jeziku ili jednom od službenih jezika matične države članice, čitljivo i na način kojim se izbjegava zabuna sa stručnim nazivom koji se koristi u državi primateljici”.

13. Članak 5. stavak 1. definira područje djelovanja odvjetnika koji pod stručnim nazivom iz matične zemlje obavlja „iste stručne djelatnosti kao i odvjetnik koji obavlja djelatnost pod odgovarajućim stručnim nazivom u državi primateljici”. On može, *inter alia*, „dati savjet o pravu matične države članice, o pravu Zajednice, o međunarodnom pravu i o pravu države primateljice. U svakom slučaju, isti će se pridržavati pravila postupanja koja vrijede pred nacionalnim sudovima”.

14. U skladu s člankom 6. stavkom 1. „neovisno o kodeksu kojem podliježe u matičnoj državi, odvjetnik koji obavlja djelatnost pod stručnim nazivom iz matične zemlje podliježe istim pravilima odvjetničkog kodeksa kao i odvjetnici koji obavljaju djelatnost pod relevantnim stručnim nazivom države primateljice vezano za sve djelatnosti koje obavlja na području te države”. Sukladno članku 6. stavku 3. država primateljica „može od odvjetnika koji obavlja djelatnost pod stručnim nazivom iz matične zemlje tražiti ili osiguranje od odgovornosti iz poslovne djelatnosti ili da postane član stručnog jamstvenog fonda u skladu s pravilima koja ta država postavlja za stručne djelatnosti na svom državnom području”.

15. Članak 7. direktive odnosi se na disciplinski postupak u slučaju da odvjetnik koji obavlja djelatnost pod stručnim nazivom iz matične zemlje ne ispuni obveze koje vrijede u državi primateljici. Sukladno članku 7. stavku 1. „primjenjuju se pravila postupka, kazne i pravni lijekovi države primateljice”. Članak 7. stavci 2. do 5. glase:

„2. Prije pokretanja disciplinskog postupka protiv odvjetnika koji obavlja djelatnost pod stručnim nazivom iz matične zemlje, nadležno tijelo države primateljice dužno je izvijestiti nadležno tijelo matične države članice što prije, te im dostaviti sve bitne pojedinosti. [To se primjenjuje] *mutatis mutandis* ako disciplinski postupak pokrene nadležno tijelo matične države članice [...]

3. Ne dovodeći u pitanje ovlasti odlučivanja nadležnog tijela države primateljice, to tijelo surađuje tijekom disciplinskog postupka s nadležnim tijelom matične države članice. [...]

4. Nadležno tijelo u matičnoj državi odlučuje o pokretanju mjera, prema vlastitim postupovnim i materijalnim pravilima, u svjetlu odluke nadležnog tijela države primateljice o odvjetniku koji obavlja djelatnost pod stručnim nazivom iz matične zemlje.

5. Iako nije preduvjet za odluku nadležnog tijela u državi primateljici, privremeno ili trajno oduzimanje ovlaštenja za obavljanje djelatnosti od strane nadležnog tijela matične države članice automatski povlači privremenu ili trajnu zabranu obavljanja odvjetništva u državi primateljici pod stručnim nazivom iz matične zemlje”.

16. U skladu s člankom 9. „odluke o odbijanju upisa iz članka 3. ili o poništenju upisa i odluke kojima se utvrđuju disciplinske mjere moraju sadržavati obrazloženja”. Protiv takvih odluka moraju postojati pravni lijekovi pred sudom.

Nacionalno pravo

Uredba predsjednika Republike br. 152/2000

17. Direktiva 98/5 prenesena je u grčko pravo Diefkolynsi tis monimis askisis tou dikigorikoy epaggelmatos stin Ellada apo dikigorous pou apektisan ton epaggelmatiko tous titlo se allo kratos-melos tis EE (Uredba predsjednika Republike br. 152/2000 o olakšavanju trajnog obavljanja odvjetničke djelatnosti u Grčkoj odvjetnicima koji su svoju kvalifikaciju stekli u drugoj državi članici EU-a; u daljnjem tekstu: Predsjednička uredba).

18. Članak 5. stavak 1. Uredbe određuje da, da bi u Grčkoj mogla obavljati odvjetničku djelatnost, zainteresirana osoba mora se upisati u imenik odvjetničke komore nadležne za područje na kojem namjerava obavljati svoju djelatnost te na istom području mora imati ured. Članak 5. stavak 2. navodi da o tom upisu odlučuje vijeće pojedine odvjetničke komore nakon što podnositelj zahtjeva predoči sljedeće isprave: i) akt nadležnog tijela kojim se utvrđuje državljanstvo države članice; ii) izvod iz kaznene evidencije i iii) uvjerenje o upisu izdano od strane nadležnog tijela matične države koje je dodijelilo stručnu kvalifikaciju ili drugog nadležnog tijela matične države.

19. Dalje, u članku 8. stavku 1. navodi se da „neovisno o strukovnim i etičkim pravilima koja se na odvjetnika primjenjuju u matičnoj državi, na njega se primjenjuju ista strukovna i etička pravila kao i na druge odvjetnike članove pojedine odvjetničke komore, za sve djelatnosti koje obavlja u Grčkoj. Konkretno, na njega se primjenjuju [...] sva pravila koja uređuju obavljanje odvjetničke djelatnosti u Grčkoj, posebno ona koje se tiču nespojivosti te obavljanja s njome nespojivih djelatnosti, profesionalne tajne, profesionalne etike, oglašavanja, dostojanstva struke i pravilnog obavljanja svojih dužnosti”.

Odvjetnički kodeks

20. Članak 1. Kodikas dikigorona (Zakon br. 4194/2013; u daljnjem tekstu: Odvjetnički kodeks) određuje da je odvjetnik javni djelatnik čija funkcija predstavlja temelj poštovanja pravne države. U obavljanju svojih dužnosti odvjetnik u predmetu postupa prema svojoj stručnoj prosudbi i ne prihvaća savjete ili naloge protivne zakonu ili koji nisu u skladu s interesima njegovih stranaka⁷.

21. Članak 6. naslovljen je „Uvjeti za stjecanje prava na obavljanje odvjetništva – prepreke”. Njime su tvrdena dva pozitivna uvjeta za stjecanje prava na obavljanje odvjetništva, tj. i.) grčko državljanstvo ili državljanstvo druge države članice ili države EGP-a i ii.) diploma pravnog fakulteta, zajedno s četiri prepreke, među kojima i odredba da osoba ne može biti svećenik ili monah.

⁷ Članak 5.

22. Članak 7. stavak 1. naslovljen je „*Ipso jure* gubitak statusa odvjetnika”. Njime je određeno, *inter alia*, da automatski gubi status odvjetnika i briše se iz imenika komore čiji je član osoba koja je svećenik ili monah, ili je imenovana na položaj, ili koja obavlja bilo kakav posao kao zaposlenik na temelju ugovora o radu ili radnog odnosa u bilo kojem uredu javnopravnog subjekta⁸. Odvjetnik koji je obuhvaćen područjem primjene članka 7. stavka 1. obavezan je dati izjavu odvjetničkoj komori u kojoj je upisan i podnijeti ostavku⁹.

23. Članak 23. određuje da odvjetnik mora imati ured i sjedište na području nadležnosti prvostupanjskog suda za koji je imenovan. Članak 82. određuje da odvjetniku nije dopušteno svoje usluge pružati bez financijske naknade, osim u malom broju izričito navedenih iznimnih slučajeva.

Ustavna povelja Grčke crkve

24. Katastatikos Chartis tis Ekklisias tis Ellados (Zakon br. 590/1977 Ustavne povelje Grčke crkve) u članku 39. određuje da su manastiri vjerske institucije namijenjene isposničkom životu muškaraca i žena koji u njima žive u skladu s monaškim zavjetima i starim kanonima monaškog života te tradicijom Pravoslavne crkve. Manastiri su mjesta pod duhovnim nadzorom nadležnog episkopa [...]

25. Članak 56. stavak 3. zabranjuje osobi koja živi pod monaškom disciplinom izlazak izvan granica svoje crkvene oblasti bez odobrenja njezina nadređenog. Ta osoba također mora dobiti odobrenje episkopa eparhije ako u drugoj crkvenoj općini namjerava ostati dulje od dva mjeseca u kalendarskoj godini, neprekidno ili s prekidima.

Zakon o općem crkvenom fondu i upravljanju manastirima

26. Peri Genikou Ekklisastikou Tameiou kai dioikiseos Monastirion (Zakon 3414/1909, u daljnjem tekstu: Zakon o općem crkvenom fondu i upravljanju manastirima) u članku 18. propisuje da kada netko postane osoba pod monaškom disciplinom, sva njegova imovina prenosi se na manastir, uz iznimku dijela koji pripada njegovim nasljednicima po pravu nasljeđivanja.

Činjenično stanje, postupak i prethodna pitanja

27. Monachos Eirinaios je monah u manastiru u Grčkoj¹⁰. Također, bio je član Pagkyprios Dikigorikos Syllogosa (Odvjetnička komora Cipra, u daljnjem tekstu: PDS) od 11. prosinca 2014. i kvalificiran je odvjetnik.

28. Monachos Eirinaios zatražio je 12. lipnja 2015. upis u Dikigorikos Syllogos Athinon (Odvjetnička komora Atene, u daljnjem tekstu: DSA) kao odvjetnika koji je stekao svoju stručnu kvalifikaciju u drugoj državi članici. Upravni odbor DSA-e odbio je njegov zahtjev 18. lipnja 2015. Ta se odluka temeljila na članku 8. stavku 1. Uredbe predsjednika Republike, prema kojem se nacionalni propisi o nespojivosti (posebno funkcija svećenika ili monaha) primjenjuju i na odvjetnike koji u Grčkoj žele obavljati profesiju na temelju stručne kvalifikacije iz matične države.

29. Monachos Eirinaios podnio je 29. rujna 2015. žalbu protiv te odluke sudu koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku.

⁸ Članak 7. stavak 1. točke (a) i (c)

⁹ Članak 7. stavak 2.

¹⁰ Sud koji je uputio zahtjev opisao je Monachosa Eirinaiosa kao monaha Svetog manastira Petras smještenog u Kardici. Međutim, na raspravi je odvjetnik Monachosa Eirinaiosa istaknuo da se on trenutno nalazi na otoku Zakintosu.

30. Taj sud ističe da pravila odvjetničkog kodeksa koja se primjenjuju na grčke odvjetnike ne dopuštaju monasima obavljanje odvjetničke djelatnosti zbog razloga kao što su oni na koje se poziva DSA, tj. nepostojanje jamstva u pogledu njihove neovisnosti, sumnje u pogledu njihove sposobnosti da se potpuno posvete svojim dužnostima i postupaju u parničnim postupcima, stvarno, a ne fiktivno nastanjivanje na području nadležnog prvostupanjskog suda i obveza pružanja usluga samo uz financijsku naknadu. Ako bi nadležna odvjetnička komora bila obvezna upisati monaha u skladu s člankom 3. Direktive 98/5 uzimajući u obzir njegovo obavljanje djelatnosti pod stručnim nazivom iz matične zemlje, tada bi bila dužna i odmah utvrditi da je on povrijedio pravila struke utvrđena nacionalnim pravom, kako je dopušteno člankom 6. direktive, jer ta pravila zabranjuju monasima obavljanje odvjetničke djelatnosti.

31. Sud koji je uputio zahtjev također upućuje na vlastitu sudsku praksu u kojoj je utvrdio da odredbe Odvjetničkog kodeksa koji je prije bio na snazi, koje zabranjuju svećenicima da postanu odvjetnici, nisu u suprotnosti s načelom jednakosti i slobodom obavljanja profesionalne djelatnosti. Kao prvo, javni interes od odvjetnika zahtijeva da se u potpunosti posveti obavljanju svoje dužnosti i, kao drugo, obavljanje odvjetničke djelatnosti uključuje postupanje u konfliktnim situacijama, što nije u skladu sa statusom svećenika¹¹. Sud koji je uputio zahtjev također je već utvrdio da ta odredba nije u suprotnosti s člankom 13. grčkog Ustava, člankom 52. UEZ-a (koji je postao članak 49. UFEU-a) i člankom 9. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹².

32. S obzirom na navedeno, sud koji je uputio zahtjev zatražio je donošenje odluke o sljedećem prethodnom pitanju:

„Trebali li članak 3. Direktive 98/5/EZ shvatiti na način da upis monaha Grčke crkve kao odvjetnika u imenik nadležnog tijela države članice različite od one koja mu je izdala stručnu kvalifikaciju, s ciljem da ondje profesiju obavlja sa svojom izvornom stručnom kvalifikacijom, nacionalni zakonodavac može zabraniti s obrazloženjem da sukladno odredbama nacionalnog prava nije moguće upis monaha Grčke crkve u imenike odvjetničkih komora jer, zbog njihova statusa, ne postoje jamstva koja su neophodna za obavljanje odvjetničke djelatnosti?”

33. Monachos Eirinaios, grčka vlada, nizozemska vlada i Europska komisija podnijeli su pisana očitovanja. Na raspravi održanoj 18. rujna 2018. Monachos Eirinaios, DSA, grčka vlada i Komisija iznijeli su usmena očitovanja.

Ocjena

Mjerodavno pravo

34. Različite direktive primjenjuju se na različite aspekte situacije u slučajevima u kojima odvjetnik želi obavljati odvjetničku djelatnost u drugoj državi članici. Tako Direktiva 2005/36 uređuje priznavanje stručnih kvalifikacija, dok se Direktiva Vijeća 77/249/EEZ odnosi na slobodu pružanja usluga¹³. Direktiva 2006/123/EZ odnosi se na širok opseg aktivnosti na unutarnjem tržištu, uključujući pružanje pravnih savjeta u kontekstu poslovnog nastana i pružanja usluga¹⁴. Direktiva 98/5 primjenjuje se na odvjetnike koji žele trajno obavljati odvjetničku djelatnost u državi primateljici.

¹¹ Sud koji je uputio zahtjev (puni sastav) u presudi br. 2368/1988.

¹² Sud koji je uputio zahtjev (puni sastav) u presudi br. 1090/1989.

¹³ Direktiva Vijeća od 22. ožujka 1977. o olakšavanju učinkovitog ostvarivanja slobode pružanja odvjetničkih usluga (SL 1977., L 78, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 9., str. 14.), posljednji put izmijenjena Direktivom Vijeća 2013/25/EU od 13. svibnja 2013. o prilagođavanju određenih direktiva u području prava poslovnog nastana i slobode pružanja usluga zbog pristupanja Republike Hrvatske (SL 2013., L 158, str. 368.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 14., str. 97.).

¹⁴ Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uslugama na unutarnjem tržištu (SL 2006., L 376, str. 36.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., poglavlje 47., str. 160.), uvodna izjava 33. i članak 1. stavak 1.

35. U svojem pisanom očitovanju nizozemska vlada tvrdi da s obzirom na to da Direktiva 98/5 ne propisuje nikakva pravila struke za odvjetnike, smjernice bi se mogle potražiti u drugim moguće primjenjivim direktivama.

36. Ne slažem se s tom tezom.

37. Direktiva 77/249 odnosi se na pružanje odvjetničkih usluga, a ne na slobodu poslovnog nastana¹⁵. Međutim, postupak pred sudom koji je uputio zahtjev odnosi se na odbijanje odvjetničke komore upisa odvjetnika koji je stekao stručnu kvalifikaciju u drugoj državi članici. Stoga, predmet prethodnog pitanja jest pravo poslovnog nastana odvjetnika, uređeno Direktivom 98/5, a ne sloboda pružanja odvjetničkih usluga¹⁶.

38. Direktiva 2005/36 primjenjuje se na odvjetnike koji žele neodgodivo uspostaviti poslovni nastan pod stručnim nazivom države članice primateljice. Ona ne utječe na primjenu Direktive 98/5¹⁷ i nije relevantna u ovom slučaju. Monachos Eirinaios traži upis radi obavljanja djelatnosti pod svojom ciparskom kvalifikacijom.

39. Direktiva 2006/123 zaista je primjenjiva na pravne usluge i obuhvaća ne samo pružanje usluga nego i poslovni nastan¹⁸. Međutim, članak 25. te direktive, na koji se poziva nizozemska vlada u svojim pisanim očitovanjima, primjenjuje se samo na obavljanje multidisciplinarnih *ekonomskih* aktivnosti. Osoba pod monaškom disciplinom – Monachos Eirinaiosova „aktivnost usporedna” odvjetništvu – nije obuhvaćena tom kategorijom.

40. Situacija Monachosa Eirinaiosa očito je obuhvaćena područjem primjene Direktive 98/5. On je odvjetnik s profesionalnom kvalifikacijom iz jedne države članice (stoga je obuhvaćen osobnim područjem primjene Direktive 98/5, kako je definirano u njezinu članku 1. stavcima 1. i 2.) koji trajno želi obavljati odvjetničku djelatnost u drugoj državi članici pod stručnim nazivom iz matične države (stoga zadovoljava prekogranični element i materijalno područje primjene Direktive 98/5, kako je definirano u njezinu članku 1. stavku 1.). Iz toga slijedi da se usklađenost prava Unije s nacionalnim pravilima kojima se zabranjuje upis monaha kao odvjetnika pod stručnim nazivom iz matične države s obrazloženjem nepostojanja jamstava neophodnih za odvjetnike treba ocjenjivati na temelju te direktive.

Uvodne napomene o Direktivi 98/5

41. Svrha Direktive 98/5 jest unapređivanje slobodnog kretanja odvjetnika omogućavanjem trajnog obavljanja odvjetničke djelatnosti u državi članici različitoj od one u kojoj je stečena kvalifikacija za bavljenje odvjetništvom¹⁹. (U daljnjem tekstu ću iz praktičnih razloga takve odvjetnike nazivati „odvjetnici migranti”.)

15 Druga uvodna izjava i članak 1. Direktive 77/249

16 Vidjeti članak 1. stavak 4. Direktive 98/5. Vidjeti, u tom smislu, presudu od 2. prosinca 2010., Jakubowska, C-225/09, EU:C:2010:729.

17 Uvodna izjava 42. Direktive 2005/36. U presudi Ebert, C-359/09, EU:C:2011:44 (predmet koji se odnosi na Direktivu 89/48, koja je stavljena izvan snage Direktivom 2005/36 i Direktivom 98/5) od 3. veljače 2011. Sud je utvrdio da se te dvije direktive međusobno nadopunjuju uspostavljajući, za odvjetnike iz država članica, dva načina za pristup odvjetničkoj profesiji u državi članici primateljici pod profesionalnom kvalifikacijom te države: vidjeti točke 27. do 35.

18 Uvodna izjava 33. i članak 1. stavak 1. Direktive 2006/123.

19 Uvodne izjave 1. i 5. i članak 1. stavak 1. Direktive 98/5. Vidjeti također Komisijin Prijedlog direktive Europskog parlamenta i Vijeća o omogućavanju trajnog obavljanja odvjetničke djelatnosti u državi članici različitoj od one u kojoj je stečena kvalifikacija za bavljenje odvjetništvom, COM(94) 572 *final* (u daljnjem tekstu: Komisijin Prijedlog), točka 1.3.

42. S ciljem promicanja unutarnjeg tržišta Direktiva nastoji pružiti iste mogućnosti odvjetnicima i korisnicima pravnih usluga u svim državama članicama. Njome se posebno nastoje zadovoljiti potrebe korisnika pravnih usluga koji zbog rastućih trgovinskih tokova proizašlih iz unutarnjeg tržišta traže savjet pri obavljanju prekograničnih transakcija u kojima se međunarodno pravo, pravo EU-a i nacionalni zakoni često preklapaju²⁰.

43. Stoga, svrha direktive je, *inter alia*, stati na kraj razlikama u nacionalnim propisima o uvjetima upisa kod nadležnih tijela koje su izvor nejednakosti i prepreka slobodnom kretanju²¹. Uzajamno priznavanje stručnih kvalifikacija odvjetnika migranata koji žele obavljati djelatnost pod stručnim nazivom stečenim u matičnoj državi članici podupire postizanje ciljeva direktive²².

44. Međutim, iako se Direktiva odnosi na pravo poslovnog nastana, ne uređuje pristup odvjetničkoj djelatnosti ni obavljanje te djelatnosti pod stručnim nazivom države članice primateljice²³.

45. Direktiva mora uspostaviti ravnotežu između različitih interesa u ostvarivanju svojih ciljeva.

46. Kao prvo, uspostavlja ravnotežu između „automatskog” prava odvjetnika migranata na upis kod nadležnih tijela u državi članici primateljici bez prethodne kontrole stručnih kvalifikacija u državi članici primateljici (članak 3. stavak 2.) i potrebe informiranja korisnika pravnih usluga o opsegu stručnih znanja takvih odvjetnika – stoga, odvjetnicima migrantima dopušteno je obavljanje djelatnosti samo pod stručnim nazivom matične države članice izraženim na jeziku matične države članice (članak 4. stavak 1.)²⁴.

47. Kao drugo, odvjetnici migranti imaju pravo davati savjete o pravnim pitanjima i zastupati i braniti klijente te, ako je potrebno, raditi zajedno s odvjetnikom koji obavlja djelatnost pred predmetnim pravosuđnim tijelom (članak 5.). S druge strane, moraju se upisati kod nadležnog tijela u državi članici primateljici i podliježu obvezama i pravilima kodeksa te države (članci 3. i 6.)²⁵.

48. Nadalje, iako članak 3. stavak 2. Direktive 98/5 usklađuje uvjete kojima moraju udovoljavati odvjetnici koji žele obavljati odvjetničku djelatnost pod stručnim nazivom iz svoje matične države, ta direktiva i) ne predviđa nikakva pravila u vezi s isključivo unutarnjim stanjima (uvodna izjava 7.); ii) ne umanjuje prava iz nacionalnog zakonodavstva koje uređuje pristup i obavljanje odvjetničkih djelatnosti pod stručnim nazivom korištenim u državi primateljici (uvodna izjava 7.) i iii) navodi da se odvjetnici moraju pridržavati pravila odvjetničkog kodeksa koji vrijedi u toj državi (uvodna izjava 8. i članak 6.)²⁶.

20 Uvodne izjave 1., 5. i 6.

21 Uvodna izjava 6. Direktive 98/5 i presuda od 17. srpnja 2014., Torresi, C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:2088, t. 37. i navedena sudska praksa.

22 Vidjeti, u tom smislu, presudu od 17. srpnja 2014., Torresi, C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:2088, t. 36. i navedenu sudsku praksu.

23 Presuda od 17. srpnja 2014., Torresi, C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:2088, t. 56.

24 Uvodna izjava 9. Vidjeti, u tom smislu, presudu od 7. studenoga 2000., Luksemburg/Parlament i Vijeće, C-168/98, EU:C:2000:598; u tom je slučaju Sud utvrdio da se „zakonodavac Unije, s ciljem olakšanja ostvarivanja temeljne slobode poslovnog nastana određenoj kategoriji odvjetnika migranata, umjesto *a priori* ispitivanja kvalifikacija u nacionalnom pravu države članice primateljice, odlučio za plan djelovanja koji kombinira informiranost korisnika, ograničenja u odnosu na opseg ili detaljna pravila u skladu s kojima se određene aktivnosti djelatnosti mogu obavljati, niz primjenjivih pravila odvjetničkog kodeksa, obvezno osiguranje kao i sustav discipline u koji su uključena i nadležna tijela matične države članice i države članice primateljice. Zakonodavac nije ukinuo zahtjev da odvjetnik migrant treba poznavati primjenjivo nacionalno pravo u predmetima u kojima postupa, već ga jednostavno oslobađa od obveze dokazivanja tog znanja unaprijed” (t. 43.). Dodajem, s obzirom na to da je stručni naziv za odvjetnika kvalificiranog u Grčkoj i odvjetnika kvalificiranog na Cipru isti („Δικηγόρος”), prema mojem mišljenju, DSA bi opravdano mogao tražiti da Monachos Eirinaios navodi da nije odvjetnik kvalificiran u Grčkoj – možda navodeći („Κύπρος”) nakon svojeg stručnog naziva. Vidjeti točke 8. i 9. ovog mišljenja.

25 Vidjeti točku 2. Komisijina Prijedloga

26 Vidjeti također točku 3.3. Komisijina Prijedloga, u kojoj se naglašava da je prijedlog ograničen na propisivanje *minimalnih zahtjeva* koje odvjetnici migranti moraju ispuniti. U preostalom dijelu odnosi se posebno na pravila odvjetničkog kodeksa koja se primjenjuju u državi članici primateljici na odvjetnike koji obavljaju djelatnost pod stručnom kvalifikacijom iz te države.

49. Ukratko, Direktiva 98/5 hibridna je direktiva koja uređuje slobodu poslovnog nastana odvjetnika migranata koji žele pod stručnim nazivom matične države obavljati odvjetničku djelatnost usklađivanjem određenih aspekata, istodobno ostavljajući državama članicama znatan stupanj autonomije u drugim aspektima. Promicanje slobode kretanja uravnoteženo je s potrebom da se osigura zaštita korisnika i da odvjetnici migranti obavljaju odvjetničku djelatnost u državi članici primateljici uz poštovanje dobrog sudovanja. Tomu je stoga svojstvena potencijalna napetost između *primitka* u odvjetništvo (članak 3.) i *mjerodavnog kodeksa* (članak 6.).

Prethodno pitanje

50. Sud koji je uputio zahtjev pita, u biti, treba li članak 3. Direktive 98/5 tumačiti na način da je dopušteno nacionalnim pravilima zabranjivati upis monaha kao odvjetnika pod stručnim nazivom iz njihove matične države na temelju nepostojanja određenih jamstava neophodnih za obavljanje odvjetničke djelatnosti.

51. Monachos Eirinaios i Komisija tvrde da je, prema sudskoj praksi Suda, članak 3. Direktive 98/5 uveo potpuno usklađivanje u relevantnim propisima. Predočenje potvrde kojom se potvrđuje upis kod nadležnog tijela u matičnoj državi članici jedini je uvjet za upis čije se ispunjenje može zahtijevati od zainteresirane osobe u državi primateljici²⁷. Nadležna odvjetnička komora u kasnijoj fazi postupka kontrolira je li ta osoba pružila različita jamstva neophodna za obavljanje odvjetničke djelatnosti.

52. Komisija dodaje da je pitanje je li članak 7. stavak 1. Direktive 98/5 (koji se odnosi na disciplinski postupak u slučaju da odvjetnik koji obavlja djelatnost pod stručnom kvalifikacijom iz matične države ne ispuni obveze koje vrijede u državi primateljici) primjenjiv na Monachosa Eirinaiosa izvan područja primjene ovog postupka, koji se odnosi samo na njegovo pravo upisa kod DSA-a.

53. DSA je na raspravi istaknuo da bi sustavno tumačenje članka 3. stavka 2. i članka 6. stavka 1. Direktive 98/5 uzimanjem u obzir njezinih uvodnih izjava trebalo dovesti do zaključka da odvjetnička komora može odbiti upis odvjetnika koji žele obavljati odvjetničku djelatnost pod stručnim nazivom iz matične države ako je iz podnesenih isprava očito da postoji prepreka takvom upisu na temelju nacionalnog prava.

54. Grčka vlada tvrdi da članak 3. Direktive 98/5 treba tumačiti u vezi s njezinim člankom 6. Ako bi se monaha upisalo u DSA pod stručnim nazivom iz njegove matične države, on bi odmah potom morao biti izbrisan u skladu s grčkim pravilima odvjetničkog kodeksa. To bi dovelo do apsurdnog rezultata. Grčka vlada smatra da monah nema potrebnu neovisnost za obavljanje odvjetničke djelatnosti.

55. Nizozemska vlada ističe da članak 3. Direktive 98/5 treba tumačiti na način da se protivi nacionalnom zakonodavstvu koje monahu zabranjuje upis i obavljanje odvjetničke djelatnosti pod stručnim nazivom iz matične države. Članak 6. Direktive ne obuhvaća odvjetnički kodeks u cijelosti, stoga bi ga trebalo ocijeniti s obzirom na druge odredbe sekundarnog prava Unije, kao što je to odredba članka 25. stavka 1. točke (a) Direktive 2006/123.

Upis prema članku 3. Direktive 98/5

56. Članak 3. stavak 2. Direktive 98/5 odnosi se samo na upis odvjetnika migranata kod nadležnog tijela države članice primateljice. Njime je određeno da će tijelo „upisati odvjetnika“ po predočenju relevantne potvrde.

²⁷ Presuda od 19. rujna 2006., Wilson, C-506/04, EU:C:2006:587, t. 66. i 67.

57. Tom se odredbom želi stati na kraj razlikama u nacionalnim propisima o uvjetima upisa kod nadležnih tijela i stoga uspostavlja mehanizam uzajamnog priznavanja stručnih naziva odvjetnika migranata (vidjeti točku 43. ovog mišljenja). Provodi se *potpuno* usklađivanje prethodnih uvjeta potrebnih za ostvarivanje prava poslovnog nastana koje omogućuje ta direktiva. Odvjetnik koji želi trajno obavljati djelatnost u državi članici različitoj od one u kojoj je stekao stručnu kvalifikaciju obavezan je upisati se kod nadležnog tijela te države članice. To tijelo mora odrediti učinak tog upisa „po predočenju potvrde kojom se potvrđuje njegov upis kod nadležnog tijela u matičnoj državi članici”²⁸.

58. U skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, *jedini* uvjet upisa može biti predočenje te potvrde zainteresirane osobe nadležnom tijelu države primateljice. Država članica primateljica tada je obvezna izvršiti upis i omogućiti zainteresiranoj osobi obavljanje odvjetničke djelatnosti pod stručnim nazivom iz njezine matične države²⁹. Takva analiza potvrđena je u Komisijinu Prijedlogu koji, u komentarima u vezi s člankom 3, navodi da je „upis *automatsko pravo* u slučajevima gdje podnositelj zahtjeva podnese dokaz svojeg upisa kod nadležnog tijela u matičnoj državi članici” (moje isticanje). Upis omogućava odvjetniku početak obavljanja odvjetničke djelatnosti u državi članici primateljici.

59. Tako je Sud već presudio da valja smatrati da su talijanski državljani, koji su nakon stečenih sveučilišnih diploma prava u Italiji stekli sveučilišne diplome prava i u Španjolskoj te su bili upisani kao odvjetnici u toj državi članici, ispunili sve uvjete za upis pred talijanskom Odvjetničkom komorom predočenjem potvrde kojom se potvrđuje njihov upis u Španjolskoj³⁰.

60. Isto tako, Sud je u presudi Wilson utvrdio da je protivno Direktivi 98/5 zahtijevati od odvjetnika koji obavljaju odvjetničku djelatnost pod stručnim nazivom iz svoje matične države da prisustvuju ispitivanju kojim se Vijeću komore omogućava provjera njihova poznavanja administrativnog i sudskog jezika države članice primateljice³¹.

61. Iz te sudske prakse proizlazi da države članice nemaju diskrecijske ovlasti za uvođenje dodatnih uvjeta za upis odvjetnika migranata pod stručnim nazivom iz njihove matične države.

62. Stoga, s jedne strane, odgovor na pitanje suda koji je uputio zahtjev je jednostavan. Članak 3. stavak 2. Direktive 98/5 zabranjuje uvođenje dodatnog uvjeta – npr. da osoba ne smije biti monah – za upis odvjetnika pod stručnim nazivom iz matične države.

63. Je li taj zaključak doveden u pitanje interakcijom između članka 3. i članka 6. Direktive 98/5 i postojanjem nacionalnih pravila kojima se predviđa da odvjetnici koji su (ili koji će postati) monasi moraju odmah biti izbrisani iz imenika odvjetnika ili kojima se nameću određene obveze, kao što je zahtjev da dotična osoba mora imati ured i sjedište na području nadležnosti prvostupanjskog suda za koje je imenovana ili da mora primati naknadu za svoje usluge?

64. Iz informacija podnesenih Sudu čini se da je odredba nacionalnog prava koja monasima zabranjuje *postajanje* odvjetnicima ponovno uvedena u obliku zabrane osobi da *bude* monah i *obavlja* odvjetničku *djelatnost*³². Na nacionalnom sudu je da utvrdi je li prema pravilnom tumačenju nacionalnog prava to doista slučaj. Ostala nacionalna pravila na koja se pozivaju DSA i grčka vlada uključuju obvezu biti

28 Presuda od 17. srpnja 2014., Torresi, C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:2088, t. 38. i navedena sudska praksa.

29 Presuda od 17. srpnja 2014., Torresi, C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:2088, t. 39. i navedena sudska praksa.

30 Presuda od 17. srpnja 2014., Torresi, C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:2088, t. 9. I 40.

31 Presuda od 19. rujna 2006., C-506/04, EU:C:2006:587, t. 77. Vidjeti također presudu od 19. rujna 2006., Komisija/Luksemburg C-193/05, EU:C:2006:588, t. 40.

32 Članak 7. stavak 1. točka (a) Odvjetničkog kodeksa, vidjeti točku 22. ovog mišljenja.

neovisan, posvetiti se isključivo svojim profesionalnim dužnostima, imati ured i sjedište na području nadležnosti prvostupanjskog suda za koje je dotična osoba imenovana kao odvjetnik i zabranu pružanja usluga bez naknade. Argument je, u biti, da „će“ netko tko je monah povrijediti pravila odvjetničkog kodeksa, stoga slijedi da ga ne bi ni trebalo upisati kao odvjetnika.

65. Ovaj dio analize važno je započeti podsjećanjem što je ovdje (i što je još važnije, što *nije*) u pitanju. Ovaj se postupak odnosi na odvjetnika migranta koji traži poslovni nastan i obavljanje djelatnosti pod stručnim nazivom svoje matične države. On se *ne* odnosi na pravo Grčke, ili bilo koje druge države članice, da *vlastitim* pravilima određuje uvjete pod kojima osoba može steći stručnu kvalifikaciju odvjetnika i obavljati odvjetničku djelatnost pod *vlastitim* stručnim nazivom.

66. Dopušta li članak 6. Direktive 98/5 državi članici da pojedincu koji ispunjava uvjete za upis na temelju članka 3. te direktive zabrani obavljanje odvjetničke djelatnosti u toj državi pod stručnim nazivom iz njegove matične države uz obrazloženje da se, po definiciji, on ne može kao osoba pod vjerskom disciplinom ponašati na način koji zahtijeva pružanje jamstava neophodnih za obavljanje djelatnosti odvjetnika?

67. U ovom slučaju, smatram da se treba izvršiti analitičko razlikovanje između, s jedne strane, određenog pravila koje navodi da svećenik ili monah ne može biti odvjetnik i, s druge strane, različitih pojedinačnih pravila odvjetničkog kodeksa na koje se poziva DSA (na primjer, pravila koja se odnose na posvećivanje isključivo svojim dužnostima kao odvjetnika, obvezu imati ured i sjedište na području nadležnosti prvostupanjskog suda).

68. Ne prihvaćam da se prvospomenuto pravilo može okarakterizirati kao pravilo odvjetničkog *kodeksa* koje spada u nadležnost države članice primateljice prema članku 6. Direktive 98/5. Čini mi se da je takvo pravilo, kada ga se pomnije promotri, pravilo koje utvrđuje da se osobama s određenim *karakteristikama* ne bi trebalo dopustiti obavljanje odvjetničke djelatnosti. Prešutna pretpostavka je da zato što osoba A ima te *karakteristike*, nakon što počne obavljati odvjetničku djelatnost, ona će se nužno *ponašati* na određen način koji je neprihvatljiv s obzirom na deontološki kodeks. Međutim radi se o pretpostavci; i pravila odvjetničkog kodeksa namijenjena su regulaciji stvarnog ponašanja, a ne pretpostavljenog budućeg ponašanja. Ako u primjeru koji sam upravo navela zamijenimo „monaha“ za „osobu sa crvenom kosom“, odmah će postati očito zašto takvo pravilo nije, u strogom smislu, pravilo odvjetničkog kodeksa.

69. Osim toga, dodajem da bi takvo pravilo, prema mojem mišljenju, zapravo negativno utjecalo na osobu na koju se odnosi i oduzelo joj postupovna jamstva dodijeljena člancima 7. i 9. Direktive 98/5. Ako pretpostavimo da će osoba s crvenom kosom (na primjer) automatski povrijediti odvjetničku tajnu i stoga ju i prije nego što je počela obavljati odvjetničku djelatnost kaznimo brisanjem upisa iz imenika odvjetnika, kako bi detaljni bilateralni postupak iz članka 7. između države članice primateljice i matične države članice ili pravo na pravni lijek pred sudom iz članka 9. mogli pružiti bilo kakvu stvarnu zaštitu?

70. Budući da su samo pravila odvjetničkog kodeksa obuhvaćena člankom 6. Direktive 98/5, proizlazi da se nacionalni propis koji monahu nameće apsolutnu zabranu obavljanja odvjetničke djelatnosti ne može primijeniti na odvjetnika migranta koji ispunjava uvjete za upis iz članka 3. i koji želi obavljati odvjetničku djelatnost pod stručnim nazivom iz matične države.

71. Što je s prethodno navedenom drugom kategorijom pravila?

72. Jasno je iz članka 6. stavka 1. Direktive 98/5 da odvjetnici koji obavljaju odvjetničku djelatnost u državi primateljici pod stručnim nazivom iz matične države podliježu istim pravilima odvjetničkog kodeksa kao i odvjetnici koji obavljaju djelatnost pod stručnim nazivom države primateljice³³. Stoga iz članka 6. i 7. te direktive proizlazi da takvi odvjetnici moraju poštovati dvije skupine pravila odvjetničkog kodeksa: pravila njihove matične države članice i pravila države članice primateljice. Ako to ne učine, podliježu disciplinskim mjerama i izloženi su profesionalnoj odgovornosti³⁴.

73. S obzirom na navedeno, čini mi se da nadležna tijela države članice primateljice nisu ovlaštena unaprijed *pretpostaviti* da zato što je dotična osoba pod vjerskom disciplinom (ili, isto tako, ateist ili član određene političke ili filozofske grupe), on (ili ona) će se automatski i neizbježno ponašati na način koji krši odvjetnička disciplinska pravila u toj državi članici. Upravo suprotno, nadležna tijela moraju pričekati i vidjeti kako se dotična osoba *stvarno ponaša u praksi*. Uostalom, pravila odvjetničkog kodeksa namijenjena su takvoj regulaciji.

74. Kao što je Sud utvrdio u presudi Jakubowska, pravila odvjetničkog kodeksa, za razliku od pravila koja se odnose na prethodne uvjete za upis, *nisu usklađena* i stoga se mogu značajno razlikovati od onih koja su na snazi u matičnoj državi članici. Nepoštovanje tih pravila može dovesti do brisanja iz imenika odvjetnika u državi članici primateljici³⁵. Sud je u toj presudi također istaknuo da je nepostojanje sukoba interesa nužno za obavljanje odvjetničke djelatnosti i zahtijeva, posebice, da odvjetnici budu neovisni *vis-à-vis* javnih vlasti i drugih subjekata i neovisni o njihovim utjecajima. Stoga, činjenica da su određena pravila odvjetničkog kodeksa stroga ne može se kritizirati *per se*. Međutim, kao što se moraju primjenjivati jednako na sve odvjetnike upisane u toj državi članici, ta pravila ne bi trebala ići iznad onoga što je nužno za postizanje njihova cilja³⁶.

75. Kako bi se donijela potrebna ocjena, prvo se moraju utvrditi ciljevi koji se žele ostvariti nacionalnim zakonodavstvom³⁷. Sud koji je uputio zahtjev navodi da je razlog zabrane monasima obavljanja odvjetničke djelatnosti javni interes koji zahtijeva od odvjetnika da se isključivo posveti obavljanju svojih dužnosti, zajedno s činjenicom da obavljanje odvjetničke djelatnosti podrazumijeva postupanje u konfliktnim situacijama, što je nespojivo sa statusom svećenika. Sud koji je uputio zahtjev također spominje zahtjev profesionalne neovisnosti i slobodu u postupanju u predmetima. Istaknuta posebna dodatna pravila odvjetničkog kodeksa za koja se tvrdi da ih monah ne bi mogao ispuniti uključuju obvezu imati ured i sjedište na području nadležnosti prvostupanjskog suda za koje je dotična osoba imenovana kao odvjetnik i zabranu pružanja usluga bez naknade.

76. Čini mi se da istaknuti razlozi kombiniraju ono što se doista može opisati kao „ciljevi” (i to hvalevrijedni ciljevi) – zaštita dobrog sudovanja i osiguravanje klijentu pristupa nepristranom savjetovanju i odgovarajućem stručnom zastupanju – s ponavljajućom pretpostavkom da se osoba pod vjerskom disciplinom „očito” neće moći ponašati na način koji je u skladu s tim ciljevima. Ta pretpostavka doista može biti točna za određene činjenice određenog odvjetničkog profesionalnog ponašanja. Međutim, također može biti i pogrešna. To se najbolje može prikazati pomoću dva (izmišljena) primjera.

77. Monah X pristupa obavljanju odvjetničke djelatnosti kao manjoj, dodatnoj intelektualnoj aktivnosti koja dopunjuje njegov vjerski život. Redovito odbija postupati u slučajevima „loših” ljudi; uvijek iskrljkuje svoje pravne savjete kako bi se u svim aspektima slagali s onime što on smatra da je moralno ispravno i da njegov klijent treba učiniti kako bi poštovao vjerski nauk crkve; te nije redovito dostupan na području nadležnosti za koje je imenovan kao odvjetnik. Njegovo *postupanje* u praksi jasno krši detaljna pravila odvjetničkog kodeksa u državi članici primateljici i ugrožava ciljeve tih

33 Presuda od 3. veljače 2011., Ebert, C-359/09, EU:C:2011:44, t. 39. i navedena sudska praksa.

34 Presuda od 19. rujna 2006., Wilson, C-506/04, EU:C:2006:587, t. 74.

35 Presuda od 2. prosinca 2010., C-225/09, EU:C:2010:729, t. 57.

36 Presuda od 2. prosinca 2010., Jakubowska, C-225/09, EU:C:2010:729, t. 59. do 62.

37 Vidjeti u tom smislu i po analogiji presudu od 21. listopada 1999., Zenatti, C-67/98, EU:C:1999:514, t. 26. i 30.

pravila od općeg interesa. Jasno je da nadležna tijela države članice primateljice mogu (i doista trebaju) pokrenuti disciplinski postupak protiv monaha X. Na temelju činjenica koje sam istaknula taj postupak će rezultirati njegovim brisanjem iz imenika odvjetnika u državi članici primateljici. (Dodajem da će vjerojatno snositi posljedice i prema disciplinskim pravilima svoje matične države.) Međutim, sve to će se provesti uz poštovanje pravičnog postupka; i monah X će moći podnijeti tužbu pred sudom za osporavanje odluke o njegovu brisanju iz imenika odvjetnika.

78. Monah Y raspravlja sa svojim nadređenima o profesionalnim zahtjevima koje će morati ispuniti ako počne obavljati odvjetničku djelatnost. Zajedno ispituju svaki članak primjenjivih pravila. Dobije potrebne dozvole za ured i sjedište na području nadležnosti suda za koje je imenovan. Dogovoreno je da će naplatiti uobičajene naknade za svoje usluge i uplatiti ih određenoj dobrotvornoj organizaciji. Oslobođen je od sudjelovanja na službenim molitvama zajednice tijekom radnog dana kako bi se mogao posvetiti isključivo svojim odvjetničkim dužnostima. Njegovi nadređeni u crkvenoj hijerarhiji pristanu poštovati njegovu profesionalnu neovisnost. Na takvim temeljima monah Y započne obavljanje odvjetničke djelatnosti; i njegovo *ponašanje* kao odvjetnika je besprijekorno. Na temelju činjenica koje sam navela jasno je da bi bilo objektivno neopravdano protiv njega pokrenuti disciplinski postupak, a još i više neopravdano izbrisati ga iz odvjetničkog imenika. Iako je monah, poštuje sva relevantna pravila profesionalnog ponašanja.

79. Namjerno sam iznijela izmišljene primjere. Funkcija Suda nije da pogađa što će se dogoditi ako ili kada Monachos Eirinaios započne odvjetničku djelatnost. Jedini zaključak do kojeg sam došla u ovom predmetu – i uz dužno poštovanje, jedini aspekt koji Sud mora razmotriti prilikom odgovaranja na prethodno pitanje – jest da članak 6. Direktive 98/5 ne dopušta državi članici automatski zabraniti obavljanje odvjetničke djelatnosti u toj državi pod stručnim nazivom iz matične države osobi koja ispunjava uvjete za upis iz članka 3. na temelju toga da se kao osoba pod vjerskom disciplinom ona, po definiciji, ne može ponašati na način koji je potreban za pružanje neophodnih jamstava za obavljanje odvjetničke djelatnosti.

Zaključak

80. S obzirom na prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na pitanja koja mu je postavio Symvoulio tis Epikrateias (Državno vijeće, Grčka) odgovori na sljedeći način:

Članak 3. stavak 2. Direktive br. 98/5/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 1998. o olakšavanju stalnog obavljanja odvjetničke djelatnosti u državi članici različitoj od one u kojoj je stečena kvalifikacija treba tumačiti na način da se protivi primjeni nacionalnog pravila kojim se zabranjuje upis osobe kao odvjetnika pod stručnim nazivom iz matične države na temelju činjenice da je ta osoba monah. Članak 6. Direktive 98/5 ne dopušta državi članici automatski zabraniti obavljanje odvjetničke djelatnosti u toj državi pod stručnim nazivom iz matične države osobi koja ispunjava uvjete za upis iz članka 3. na temelju toga da se kao osoba pod vjerskom disciplinom ona, po definiciji, ne može ponašati na način koji je potreban za pružanje neophodnih jamstava za obavljanje odvjetničke djelatnosti.